

Становище за научните приноси на д-р Петко Димитров Петков

Рецензент: д-р Елена Арнаудова-Коцева

Конкурс за доцент по направление 2.1. Филологии (Български език. Старобългарски език)
Държавен вестник бр. 32 от 22.04.2016 г., Софийски университет „Св. Кл. Охридски“,
Факултет по славянски филологии, Катедра по кирилометодиевистика

Д-р Петко Димитров Петков изследва лексикални и лексикографски особености на старобългарския език, предпочита ранния период от неговата история, автори или състави, които се стреми да представи с данните на филологическия анализ – графофонетични, морфостилистични и стилови особености. Представите му за „миграция на текстовете“ и като мобилност в понятийното съдържание на словото най-вероятно е оформена от изследванията му на догматичното Тайноводство (Катехизис) на св. Кирил Йерусалимски – един от върховете на догматическото богословие, за да досигне до наративите на патериците. А те са безискусни разкази за цивилизационния процес на бита на източното Средиземноморие. Д-р Петков основава своите разработки върху солидна база данни с усет към състави, които най-често се оказват основополагащи за проучвания в съответната проблематика.

В своето изложение аз ще се спра най-напред на някои от статиите, приложени към библиографията, като отбелязвам годините на публикуване. Така са означени и книгите. И за двата типа публикации ползвам авторската справка, приложена към документите за обявения конкурс, озаглавена „Библиография на книги и статии, представени за хабилитация“.

През 1998 г. в статията за апостол НБКМ 880 (със съавтор И. Христова) са привлечени следните ръкописи, вероятно от XIII в.: 880, 881, 882, 508 (с избор на евангелие и апостол). Д-р Петков има и статия от 1997 г. „Някои наблюдения върху езика и текста на избран апостол от XIII в. (ръкопис) № 882 от НБ „Свв. Кирил и Методий“, отпечатана в бр. 1 на Македонски преглед. Ръкописът е съпоставен с 10 известни в науката преписи и е локализиран в югозападните части на българското езиково землище. Публикуван на сайта на НБКМ, апостол № 882 продължава да очаква свое монографично изследване, въпреки мястото, което му е отредено в литургическото наследство (срв. например Искра Христова-Шомова за служебния апостол. 2004, 2012). Д-р Петков използва познанията си за текстове и основни ръкописи на кирилската традиция на апостола, проучвайки перикопи на хърватскаа глаголическа традиция. Статията насочва към общи конструкти, свидетелстващи за кирилометодиевската традиция на превода и на разликите, появили се под влияние на езиковата среда или на религиозната практика. Друг уникален паметник на книгата Апостол е споменатият НБКМ 880 от XIII в., месецословът на който също така заслужава внимание по темата „Писмо и книги през XIII в.“. „Хърватската глаголическа традиция в Апостола“ (съвместно с М. Димитрова) е сравнена от д-р Петков (2003) с кирилската по отношение на ранната традиция (от 60-те години на IX в до 927 г.) и доказва запазване на кирилометодиевския превод на този богослужебен текст. Обяснени са вътрешната стратиграфия на глаголическите текстове като рефлексии на а) промени, зависещи от писмени и речеви контакти с латинския език; б) зависимост от ритуала на католическата деноминация. Подобен подход – хърватска глаголическа / кирилска традиция е изследван (2007, съавтор М. Димитрова) в брeвиара на Вид Омишлянин. Старозаветният пророк е дал определението за

Бог „по-стар от дните“, което е известен догмат. В научните дирения на д-р Петков това е аспект в изучаване на доказателствата на Методиевия превод на Тайноводството (Катехизиса) на Кирил Йерусалимски. В историята на славянската книжнина насоките, които дава катехизиса определят „учителния характер“ на различни състави, адресирани до различни социални групи; определят стила на диалога учител / слушател. В сложната материя, към която насочва своите проучвания д-р Петков, подобрите примери от негови разработки са приноси. В представените в Библиографията му книги, дисертация и статии представят д-р Петков сред тези учени, които в традицията и мобилността на подобрите текстове изграждат времето от Кирил и Методий до Паисий Хилендарски и Неофит Рилски.

Важен детайл в метода на изследване у д-р Петков е търсенето на подходящи гръцки текстове. Този тип анализи зависят много често от качеството на самия оригинал, както и от дословния (следовен) или свободен превод, зависят и от подхода на преводача. Разясняването на подобни случаи не са пропуснати, но може би някои старобългарски лексикални замени биха могли да се обяснят с диалектни предпочитания (при вече наличния доста богат диалектен фонд). Интересна в например думата пждарь в „Лексикални и словообразователни варианти в Скитския патерик“ (2006) с вариант „пандур“ (срв. напр. у Ал. Милев, Речник на чуждите думи, 1973) от унг. pandur 'пазач'. Трайните интереси на д-р Петков към патеричните разкази водят до познания за дисциплинарната част на Студийския устав, които се свързват от него с текстовете на Ряповия сборник, реалии, подкрепени от Символа на вярата и от Синодик 289 от НБКМ.

От книгите, които д-р Петков посочва за своята хабилизация, ще посоча най-напред „Средновековни български новели. Тиквешки сборник. Текст и изследвания“, в съавторство с Л. Илиева и Л. Перчеклийски (2010) с електронна добавка *Addenda et corrigenda*. На любопитния читател изданието предлага историята на един състав, съдържащ преводни и оригинални съчинения от различни епохи. Книгата е от втората половина на XV – началото на XVI в. и преводът ѝ е поглед към историята на съвременната литература и български език – по-старите издания от 1892-1893 и 1935 г. маркират тези разлики със съвременността. Занимливо адресиран към епохата на своето създаване, Тиквешкият сборник простира своите асоциации до автори като Константин Костенечки или към илюстраторите на т. нар. Софийска Александрия. Научните и педагогическите достойнства на тази книга са безспорни. Бих си позволила да препоръчам едно ново издание.

Фототипното и наборно издание на „Книга зовома Огледало“ от Кирил Пейчинович (2011) отделя заслужена почит на един възрожденец, възстановявайки неговия правопис, начин на изразяване и синтаксис, отговарящ на общите езикови тенденции в епохата на българското Възраждане. Самосъзнанието на Кирил Пейчинович, опитът му за автопортрет като подражание на гравюри и ктиторски портрети са белег на осъзната индивидуалност, която умело е изявен от д-р Петков чрез внимателния прочит и корекция на авторския текст.

Изданието на ръкопис 2/23 от сбирката на Рилския манастир, сборник с жития от края на XV в., е в много отношения показателно за методиката, подстъпа към обектите на изследване, системно доказан от д-р Петков в публикациите му. Ученият подготвя проучване върху текст от състава, след което предлага по-цялостно изследване на книгите. Освен наборният текст (3–572+1 листа) към изданието са добавени наблюдения над славянския текст на житието на св. Йоан Златоуст от Симеон Метафраст. Приведени са примери от морфологията, лексиката, словообразуването; редки думи и глоси. Бих подчертала важния принос на превода с оглед на подготовения у нас превод на Стария Завет.

Проектът, чийто резултат е изданието на рилския ръкопис, обвързва неговия екип с името на Неофит Рилски. Участието на д-р Петков в него показва високата колегиална оценка към него и умението му да работи безконфликтно, приемайки изследователски и технически задължения. Качества, които са необходими за хабилитацията а един университетски преподавател.

„Св. Климент Охридски. Слова и служби“ беше издадена през 2008 г. 22 текста са нормализирани от д-р Петков (2 в съавторство), словото на Климент за апостол Павел е преведено от него. Не съм безразлична към житията, с които е илюстрирано и представено творчеството на най-известния Кирило-Методиев ученик. Като член на катедрата по кирилометодиевистика и автор в книгата д-р Петков и тук е доказал своята висока компетентност и квалификация.

Казаното дотук във формата на становище ми дава основание да препоръчам на уважаемото Жури да присъди научното звание „доцент“ по обявения конкурс на д-р Петко Димитров Петков.

17.08.2016 г.

София

(доц. д-р Елена Арнаудова-Коцева)